

Ontdek méér klassiek op orkest.nl

Beethovens Vijfde pianoconcert en Brahms' Eerste symfonie

Naast de Nederlandse première van Samy Moussa's *Elysium* soleert alleskunner Kirill Gerstein in Beethovens monumentale *Pianoconcert nr. 5*, het 'Keizersconcert'. Lorenzo Viotti leidt het Nederlands Philharmonisch in Brahms' eerste symfonische meesterwerk.

vr 19 september, 20:15
za 20 september, 20:15
Het Concertgebouw

Nederlands Philharmonisch
Lorenzo Viotti, dirigent
Kirill Gerstein, piano

Schrijf je in voor onze nieuwsbrief

Altijd weten wat er speelt? Schrijf je in voor de nieuwsbrief van het Nederlands Kamerorkest en het Nederlands Philharmonisch. Hoor als eerste over concerttips, achtergrondinterviews, speciale producties en nieuwe concerten. Scan de QR-code om je aan te melden.

NEDERLANDS
PHILHARMONISCH

Lorenzo Viotti, dirigent
Alexandre Kantorow, piano

BRAHMS Pianoconcert Nr. 1

BARTÓK Concert voor orkest

Yakult

orkest.nl

PROGRAMMA

Johannes Brahms (1833 - 1897) Pianoconcert nr. 1 in d, op. 15 (1885)

Maestoso
Adagio
Rondo: Allegro non troppo

Pauze

Béla Bartók (1881 - 1945) Concert voor orkest, Sz. 116, BB 123 (1943)

Introduzione. Andante non troppo - Allegro vivace
Giuoco delle coppie. Allegro scherzando
Elegia. Andante non troppo
Intermezzo interrotto. Allegretto
Finale. Pesante - Presto

NEDERLANDS PHILHARMONISCH

Lorenzo Viotti, dirigent
Alexandre Kantorow, piano

vr 16 mei, 20:15
Muziekgebouw Eindhoven
zo 18 mei, 15:00
De Vereeniging, Nijmegen
di 20 mei, 20:00
PHIL Haarlem
do 22 mei, 20:00
Theater Heerlen
vr 23 mei, 20:15
TivoliVredenburg, Utrecht
za 24 mei, 20:15
zo 25 mei, 14:15
Het Concertgebouw

Duur concert: ca. 115 minuten

VOORPROGRAMMA

NPO-Klassiek-presentator Jet Berkhout
leidt het programma in.
di 20 mei, 19:25 - 19:45 in het PHIL Café
NPO-Klassiek-presentator Ab Nieuwdorp
leidt het programma in.
za 24 mei, 19:40 - 20:00
zo 25 mei, 14:40 - 14:00
in de Spiegelzaal

Live op NPO Klassiek
Het concert van zaterdag 24 mei wordt opgenomen
door NPO Klassiek voor het Avondconcert. Kijk voor
meer informatie op npoklassiek.nl/avondconcert.

Viotti's laatste tour als chef

Met deze concerten sluit Lorenzo zijn laatste seizoen als chef-dirigent af. Met Viotti waaide er de afgelopen seizoenen een frisse wind door het Nederlands Philharmonisch. Het orkest speelt onder zijn leiding met hernieuwde energie en wist, naast het vertrouwde publiek, ook een nieuwe generatie muziekliefhebbers aan zich te binden. Over een van de hoogtepunten, Mahlers *Vijfde symfonie* schreef Trouw: "Het NedPhO was in blakende topvorm, hoorbaar blij en ingenomen met zo'n magnetiserende chef." Gelukkig wordt de geroemde samenwerking tussen orkest en dirigent volgende seizoenen voortgezet. Er komen prachtige programma's aan met Viotti als gastdirigent – van Beethovens *Pianoconcert nr. 5* tot Mahers monumentale *Tweede symfonie*.

Twee componisten op de top van hun kunnen

Halverwege de negentiende eeuw schreef de jonge, verlegen Brahms een grootse symfonie voor piano en orkest, zijn eerste echte meesterwerk dat in eerste instantie echter een groot fiasco was. Halverwege de twintigste eeuw schreef de minstens even verlegen Bartók op het eind van zijn leven een groots soloconcert voor het hele orkest, zijn laatste meesterwerk dat meteen een enorm succes was.

Vermaledijde symfonie

Hoe blij was Johannes Brahms toen hij als jonge en onzekere componist in 1853 enthousiast door Robert en Clara Schumann en hun kinderen in Düsseldorf onthaald werd en er al snel als huisvriend een plekje kreeg. Er bloeide zelfs iets van liefde tussen Clara en Johannes op. Al bleef die liefde, ook na de tragische ziekte en dood van Robert, innig maar platonisch. Juist in deze duistere tijd was Brahms aan een sonate voor twee piano's begonnen, waarin hij zijn gevoelens over de zieke Robert en de liefde voor Clara de vrije loop liet. Maar gestimuleerd door Clara, wilde hij meer dan weer een nieuw pianostuk. Hij deed verwoede pogingen er een symfonie van te maken, een stuk alléén voor orkest, maar strandde voortdurend. De oplossing was eenvoudig maar briljant zoals hij Clara toevertrouwde: 'Wat denk je dat ik

vannacht droomde? Ik had van mijn vermaledijde symfonie een pianoconcert gemaakt. Ik was helemaal verrukt.' Er over dromen was één ding, het in de praktijk brengen was een ander. Het kostte nog heel wat bloed, zweet, tranen en vooral papier en inkt voordat het *Pianoconcert nr. 1* begin 1858 helemaal klaar was.

Verdriet en liefde

Wat Brahms gemaakt had was uniek voor die tijd. Want bij het schrijven was hij het oorspronkelijke idee van een symfonie niet vergeten. En waar in deze tijd bij soloconcerten het orkest voornamelijk de bescheiden taak had om de solist te begeleiden en te laten schitteren, vond hier de piano een stevige orkestpartij tegenover zich die een gelijkwaardige rol opeiste. Alleen al de uitgebreide orkestrale inleiding, waarin de pianist nog niets te doen heeft, is een symfonie waardig. Het is een sombere, dramatische opening die de pianist naderhand overneemt en niet meer loslaat. Je hoort hoe Brahms worstelt met het verdriet over zijn doodzieke vriend Schumann. Hoe gevoelig is dan het middendeel, als een heimelijke liefdesverklaring aan Clara. Het derde deel grijpt eerst weer terug naar de sombere sfeer van de opening, maar transformeert geleidelijk naar een opgetogen virtuoze finale.

Het publiek was in eerste instantie niet voorbereid op een dergelijk volkomen nieuw soort pianoconcert. De première in Hannover op 22 januari 1859, met Brahms als solist, werd uiterst koeltjes ontvangen. De uitvoering in Leipzig een paar dagen later, opnieuw met Brahms achter de toetsen, was een ware ramp. De enkeling die nog probeerde te applaudiseren, werd al snel overstemd door het gejoel en gesis van het overgrote deel van de luisteraars. 'En weer werd een nieuwe compositie voortijdig ten grave gedragen', zoals een recensent het fijntjes maar dodelijk verwoordde. Gelukkig kreeg een derde uitvoering in Hamburg wel een goede ontvangst. Maar het grote succes kwam pas twee jaar later, ook in Hamburg, met Clara als solist en Brahms als dirigent. Sindsdien is zijn *Pianoconcert nr. 1* niet meer weg te denken van de grote podia.

Koussevitsky

In 1940 was voor Bela Bartók de maat vol. Vol afschuw zag hij de opkomst van het nazisme in Duitsland en Oostenrijk en hij weigerde om in die landen nog op te treden. Maar toen ook zijn vaderland Hongarije zich halverwege

1940 aan Hitlers kant schaarde, vertrok hij naar Amerika. Het bleek verre van gemakkelijk. Bartók was een verlegen, bijna schuwe man, die niet paste bij het flamboyante muziekleven van Amerika. Als concertpianist was hij niet de virtuoze showman, maar een stugge musicus, die vasthield aan zijn eigen moderne principes. Daar kwam nog bij dat hij, toch al niet gezegend met een sterke gezondheid, leukemie kreeg, iets wat overigens door zijn omgeving voor hem verzwegen werd. Enig lichtpunt was een aanstelling van de Columbia University om zijn langdurig onderzoek naar volksmuziek voort te zetten. En toen kwam de ommekeer. In 1943 kreeg Bartók bezoek van Serge Koussevitzky, dirigent van het befaamde Boston Symphony Orchestra, die hem vroeg voor zijn orkest een nieuw symfonisch werk te schrijven. Het kwam als een geschenk uit de hemel en binnen zes weken was het stuk af, al duurde het nog een jaar voordat de première plaatsvond.

Het orkest als solist

Bartók had zijn opdrachtgever niet teleurgesteld. Wat hij afleverde was een levendig, makkelijk toegankelijk orkestwerk in vijf delen, waarin alle orkestleden de kans kregen om hun virtuoze kwaliteiten te showen. Bartók noemde het daarom *Concert voor orkest* om aan te geven dat het orkest met alle individuele musici een groot soloconcert ten gehore bracht. Dat komt nog het mooist tot uiting in het tweede deel, dat Bartók aanvankelijk 'presentatie van de koppels' had genoemd maar in de uitgave werd veranderd tot 'spel van de koppels'. Hier zijn het steeds twee spelers die in duet alle klankmogelijkheden van hun instrument laten horen. Maar ook ontbreekt het niet aan satire. In het vierde deel, met als titel 'Intermezzo interotto' citeert hij een jolig melodietje uit één van de operettes van Léhar, een deuntje dat Sjostakovitsj ook had gebruikt in zijn *Zevende Symfonie*. In dit deel heeft overigens de paukenist een uitdagende passage waarin hij binnen een halve minuut zijn pauken tien maal van toonhoogte moet verstemmen. De finale is een wervelende steeds herhaalde melodie waaraan Bartók een flinke scheut Hongaarse volksmuziek toevoegt. Het kon niet anders dan dat dit werk een daverend succes werd, al kon Bartók er zelf maar kort van genieten. Zijn gezondheid holde achteruit. Hij kon zijn *Pianoconcert nr. 3*, een verjaardagsgeschenk voor zijn echtgenote, nog afmaken; een altvioolconcert liet hij echter grotendeels onvoltooid achter toen hij in september 1945 overleed. Zijn geliefde Hongarije zou hij nooit meer terugzien.

Tekst: Kees Wisse

Lorenzo Viotti, dirigent

Lorenzo Viotti is sinds 2021 de chef-dirigent van het Nederlands Philharmonisch en De Nationale Opera. Hij studeerde piano, zang en slagwerk in Lyon. Daarna koos hij, net als zijn vader Marcello Viotti, voor het dirigentschap. Hij volgde lessen in dirigeren bij Georg Mark in Wenen en Nicolás Pasquet in Weimar, en dirigeerde gerenommeerde orkesten, waaronder de Münchner Philharmoniker, Wiener Symphoniker, Berliner Philharmoniker en Filarmonica della Scala. Ook dirigeerde hij bij internationale operahuizen zoals The Metropolitan Opera en de Wiener Staatsoper. In de afgelopen seizoenen ging Viotti met het Nederlands Philharmonisch op tournee naar onder andere Parijs, Hamburg, München en Wenen, met topsolisten als Maria João Pires en Lisa Batiashvili. Ook ging Viotti als een van de jongste dirigenten ooit op tour met de Wiener Philharmoniker.

Alexandre Kantorow, piano

De Frans-Britse Alexandre Kantorow wordt door critici geprezen als 'De reïncarnatie van Liszt'. Op zijn zestiende maakte hij zijn professionele debuut op het La Folle Journée Festival in Nantes. In 2019 brak hij internationaal door op het Tsjajkovski Concours in Moskou, tweeëntwintig jaar oud. Naast de gouden medaille won hij ook de Grand Prix, die maar drie keer eerder in de geschiedenis van het concours was uitgereikt. Kantorow soleerde onder andere bij het Orchestre de Paris en de Berliner Philharmoniker. Hij speelde onder meer in het Berliner Konzerthaus, Carnegie Hall in New York en Het Concertgebouw in Amsterdam (in de prestigieuze Meesterpianisten-serie). Zijn eerste album, *À la Russe*, werd bekroond met de Choc de l'Année, en de Critics Prize riep hem uit tot 'Revelation of the Year 2019'. Zijn nieuwste album met werk van Brahms ontving een Diapason d'Or. Eerder dit seizoen speelde Kantorow Beethovens *Pianoconcert nr. 4* met het Nederlands Kamerorkest.

Nederlands Philharmonisch

Het Nederlands Philharmonisch ontstond in 1985 uit drie verschillende orkesten: het Utrechts Symfonie Orkest, het Nederlands Kamerorkest en het Amsterdams Philharmonisch Orkest. Jaarlijks speelt het orkest zo'n vijftig concerten en operaproducties in Het Concertgebouw Amsterdam, Nationale

Opera & Ballet en andere belangrijke podia in Nederland. Het orkest is sinds de oprichting in 1985 de vaste orkestpartner van De Nationale Opera en wordt internationaal gerekend tot de beste operaorkesten. Lorenzo Viotti werd in 2021 benoemd tot chef-dirigent van het Nederlands Philharmonisch en De Nationale Opera, een dubbelrol die hij net als zijn voorgangers Marc Albrecht en Hartmut Haenchen met verve vervulde.

Klassieke muziek voor iedereen. Maak jij het mogelijk?

Bij ons krijgt iedereen de kans om te ervaren wat klassieke muziek met je doet. We verwelkomen jaarlijks duizenden kinderen, leiden getalenteerde dirigenten en orkestmusici op en spelen niet alleen op de prestigieuze podia van Het Concertgebouw en De Nationale Opera, maar ook voor buurtbewoners in onze eigen NedPhO- Koepel, in pop-tempel Paradiso voor nieuw publiek en met kleine ensembles in zieken- en verzorgingshuizen. Geniet je van onze concerten en gun je dit iedereen? Kijk op orkest.nl/steun wat je als Vriend of Geefkringlid kunt doen.

Masterminds over Bartók

In deze podcast hoor je meer over de mens achter de grote componist. Musicoloog Kees Wisse en podcastmaker Botte Jellema duiken samen in het vaak complexe leven van de grote meesters in de

klassieke muziek. De aflevering over het leven en de muziek van Bartók is te beluisteren in diverse podcastapps of via orkest.nl/bartok.